

LEVEN IN ZUIDOOST FRYSLÂN

- / Bevolking
- / Economische omgeving
- / Sociale omgeving
- / Fysieke omgeving

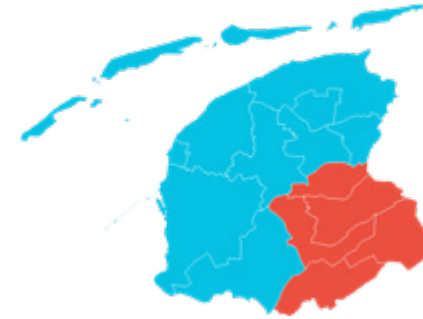
LEVEN IN ZUIDOOST FRYSLÂN

LEVEN IN ZUIDOOST FRYSLÂN IN HET KORT

De gemeenten Heerenveen, Ooststellingwerf, Opsterland, Smallingerland en Weststellingwerf vormen samen de regio Zuidoost Fryslân met ruim 187.000 inwoners. De regio is overwegend een plattelandsgebied, en telt 85 kleine dorpen (tot 5.000 inwoners), drie regionale centra (Gorredijk, Wolvega en Oosterwolde) en twee grotere stedelijke kernen (Drachten en Heerenveen). Driekwart van het oppervlak bestaat uit agrarisch terrein, ruim een tiende uit bos en natuur.

Zuidoost Fryslân is een anticipeerregio voor bevolkingskrimp. Hoewel in de afgelopen tien jaar de bevolking nog met een half procent is toegenomen zal volgens de meest recente prognose van het CBS de bevolking in de komende jaren afnemen tot circa 183.000 in 2040. Ook provinciaal daalt de bevolking, in tegenstelling tot heel Nederland waar de bevolking blijft groeien. De geringe groei van het afgelopen decennium heeft vooral plaatsgevonden in de grotere plaatsen in Zuidoost Fryslân. In de dorpen is de bevolking gedaald.

In de regio Zuidoost Fryslân is er meer vergrijzing dan in Fryslân en Nederland. Ook het aandeel 75-plussers in Zuidoost Fryslân is hoger dan in Nederland en Fryslân. Vooral in de kleinste dorpen is het aandeel senioren in de afgelopen tien jaar toegenomen. Door veranderend overheidsbeleid en veranderende woonvoorkeuren blijven senioren langer zelfstandig thuis wonen. Zij zullen naar verwachting een toenemend beroep doen op hun sociale netwerk. Dit kan gaan knellen, omdat in de komende jaren de groep die veel mantelzorg verleent – de 45-65-jarigen – daalt. Dubbele vergrijzing in de dorpen in combinatie met

een afnemend mantelzorgpotentieel zal een nieuwe maatschappelijke opgave opleveren.

Inwoners van Zuidoost Fryslân hebben gemiddeld een lager opleidingsniveau, een lager inkomen en een lagere arbeidsdeelname dan landelijk; de verschillen met Fryslân zijn daarentegen klein. In Zuidoost Fryslân ontvangen iets meer huishoudens een voorziening in het sociaal domein dan landelijk. Dit percentage ligt overigens iets lager dan in geheel Fryslân. De kosten per verzekerde voor de Zorgverzekeringswet en de Wet langdurige zorg zijn in Zuidoost Fryslân wel hoger dan in Fryslân en Nederland.

Zuidoost Fryslân telt in verhouding veel koopwoningen, en minder particuliere huurwoningen. De verkoopprijs van woningen is lager dan landelijk, maar iets hoger dan provinciaal. Het zelfde geldt voor de woonlasten. Door de gemiddeld lagere inkomens zijn de woonlasten als aandeel van het inkomen echter nagenoeg net zo hoog als landelijk en provinciaal: 29% voor een eigenaar, 38% voor een huurder.

Het plattelandskarakter van de regio komt ook naar voren in de werkgelegenheid, met name in de plattelandsgemeenten Opsterland, Ooststellingwerf en Weststellingwerf. Hier is de werkgelegenheid in de landbouw nog bijna 10 procent, terwijl dit landelijk nog maar enkele procenten bedraagt. Verder is de gemiddelde afstand tot voorzieningen in de plattelandsgemeenten in Zuidoost Fryslân vaak groter dan in de rest van het land.

/ ALGEMENE KENMERKEN

5 GEMEENTEN: Heerenveen / Ooststellingwerf / Opsterland / Smallingerland / Weststellingwerf

AANTAL INWONERS IN ZUIDOOST FRYSLÂN

2019 187.255

Gemiddeld geven de inwoners van Zuidoost Fryslân een 7,8 aan de leefbaarheid van hun woonomgeving. Dit is gelijk aan het Friese gemiddelde.

LEEFBAARHEID

7,8

//

AANTAL KERNEN IN ZUIDOOST FRYSLÂN

Zuidoost Fryslân telt veel kleine kernen. Er zijn 85 dorpen met minder dan 5.000 inwoners. Drachten en Heerenveen zijn de grootste kernen met respectievelijk ruim 45.000 en bijna 30.000 inwoners.

// Aantal kernen naar omvang

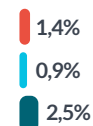
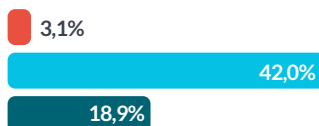
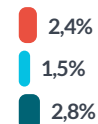
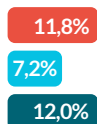
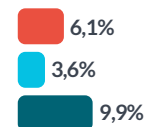
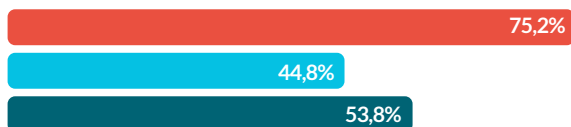
ER ZIJN IN **TOTAAL 90 KERNEN**
IN ZUIDOOST FRYSLÂN

GRONDGEBRUIK

In Zuidoost Fryslân wordt driekwart van de grond in beslag genomen door agrarisch terrein, in verhouding veel meer dan in Fryslân of Nederland. Daarnaast is er in Zuidoost Fryslân relatief meer bos en natuurlijk terrein dan in Fryslân, en in vergelijking met Fryslân en Nederland minder wateren.

RUIM DRIEKWART VAN DE
GROND IN ZUIDOOST FRYSLÂN
IS **AGRARISCH TERREIN**

- Zuidoost Fryslân
- Fryslân
- Nederland

KRIMP VERWACHT IN ZUIDOOST FRYSLÂN

In de afgelopen tien jaar is de totale bevolking in Zuidoost Fryslân (+0,5%) en Fryslân (+0,4%) nog iets gegroeid maar veel minder dan in heel Nederland (+4,8%). Voor de komende jaren wordt een daling van de bevolking verwacht. In vergelijking met geheel Fryslân zal de bevolking in Zuidoost Fryslân tot 2040 iets minder snel dalen.

PROGNOSE VAN BEVOLKINGS-
ONTWIKKELING ZUIDOOST FRYSLÂN
EN FRYSLÂN VAN 2020 TOT 2040

VERGRIJZING NEEMT TOE

In de afgelopen tien jaar is in Zuidoost Fryslân vooral het aantal 0- tot 15-jarigen en 25- tot 45-jarigen gedaald. Als gevolg hiervan dalen de komende jaren vooral het aantal 15- tot 25-jarigen en het aantal 45- tot 65-jarigen. Het aantal 65-plussers is in de afgelopen tien jaar het meest gestegen en deze stijging blijft naar verwachting in ieder geval doorgaan tot 2040. De trend in Zuidoost Fryslân is vergelijkbaar met de trend in geheel Fryslân. Als gevolg van deze vergrijzing en de afname van het aantal jongeren zal de beroepsbevolking in de komende jaren dalen. Verder zal het deel van de bevolking dat zorg nodig heeft toenemen, terwijl het deel dat hulp en ondersteuning kan bieden afneemt.

// Bevolkingsontwikkeling Zuidoost Fryslân en Fryslân, 2009-2040

2009 - 2019		2019 - 2040	
FRYSLÂN	+0,5%	FRYSLÂN	-2,1%
ZUIDOOST FRYSLÂN	+0,4%	ZUIDOOST FRYSLÂN	-1,9%

Bron: CBS, bewerking FSP

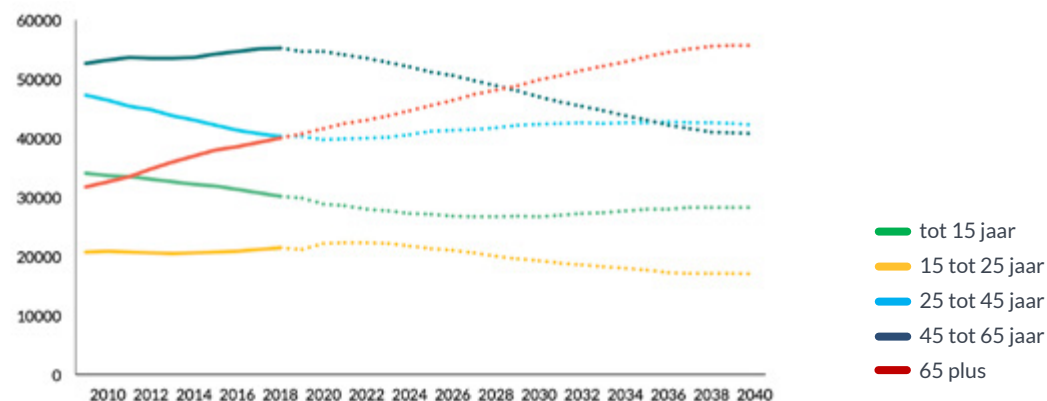
// Prognose van bevolkingsontwikkeling Zuidoost Fryslân en Fryslân, 2020-2040

	ZUIDOOST FRYSLÂN	FRYSLÂN
2019	187.300	647.700
2020	187.100	647.800
2025	186.200	644.800
2030	185.300	642.000
2035	184.900	639.200
2040	183.800	634.400

Bron: CBS, bewerking FSP

VOOR DE KOMENDE JAREN
WORDT EEN DALING VAN
DE BEVOLKING VERWACHT

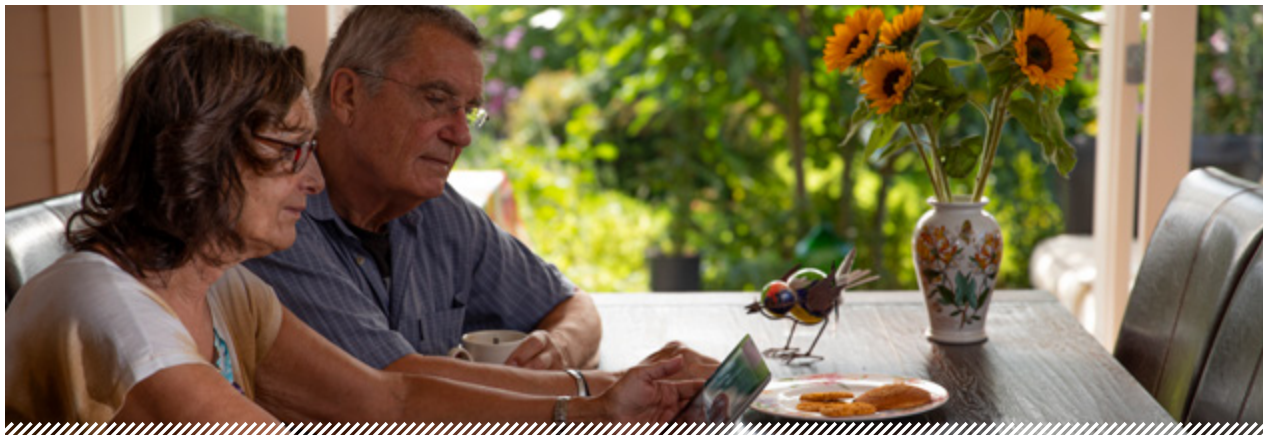
// Bevolkingsontwikkeling leeftijdsgroepen Zuidoost Fryslân, 2010-2040

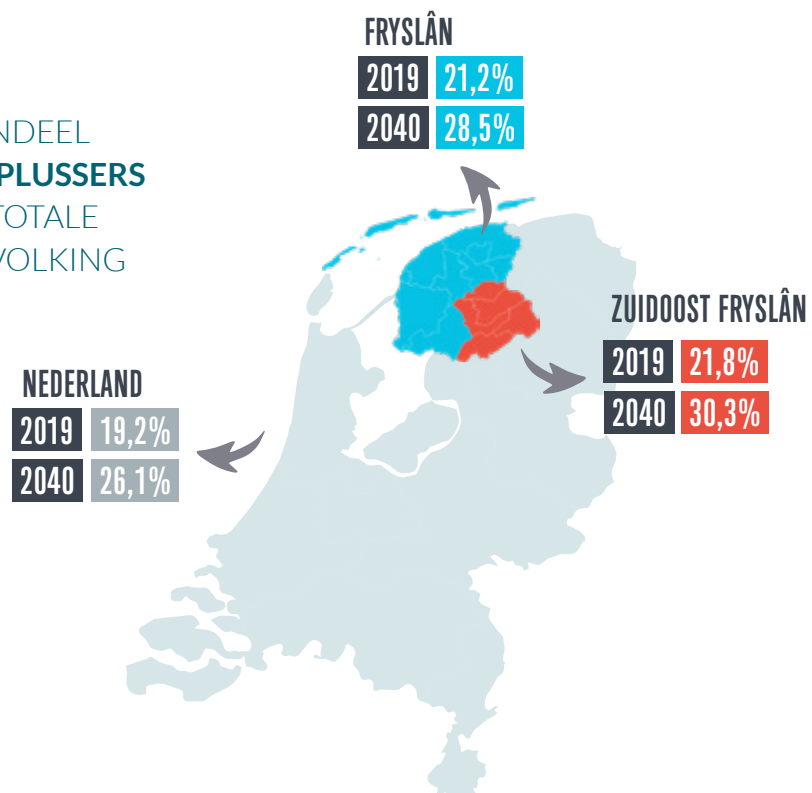
Bron: CBS, bewerking FSP

MEER VERGRIJZING DAN LANDELIJK EN PROVINCIAAL

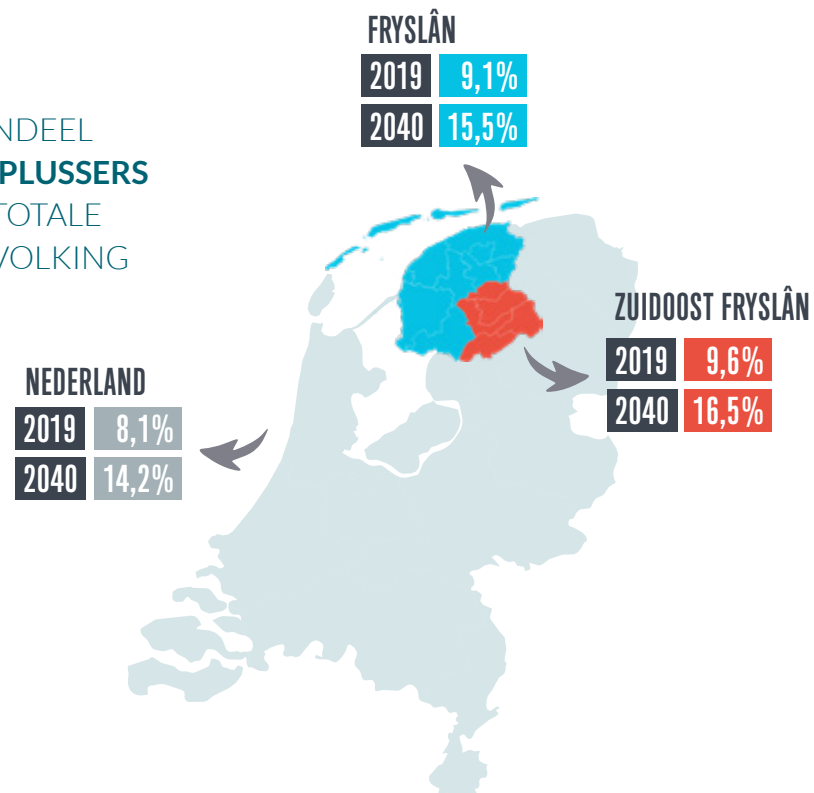
In Zuidoost Fryslân is het aandeel 65-plussers met 21,8% in 2019 hoger dan dat van Nederland (19,2%) en Fryslân (21,2%). In verhouding zijn er in deze regio ook meer 75-plussers dan in Nederland en Fryslân. Er is sprake van dubbele vergrijzing: er zijn meer en oudere senioren.

AANDEEL 65-PLUSSERS IN TOTALE BEVOLKING

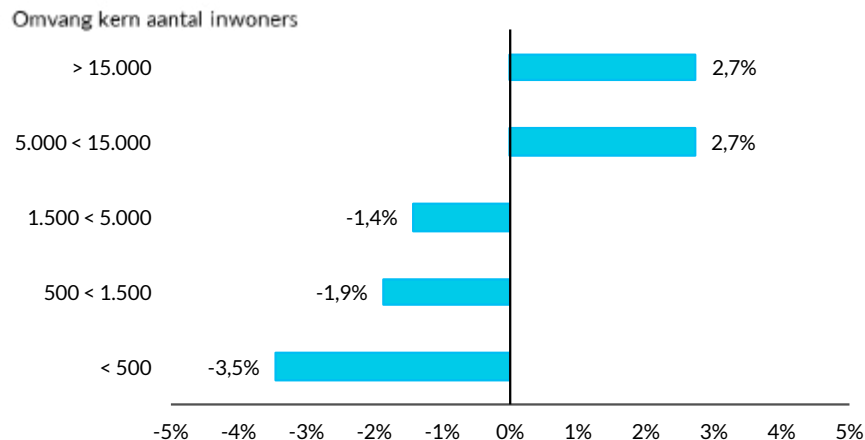
AANDEEL 75-PLUSSERS IN TOTALE BEVOLKING

KRIMP IN KLEINERE KERNEN, NOG GROEI IN GROTERE KERNEN

Tussen 2007 en 2017 is vooral het aantal inwoners in de dorpen (tot 5.000 inwoners) afgenomen. De grootste daling vond plaats in de kleine dorpen tot 500 inwoners. In de regionale centra (5.000-15.000 inwoners en grote kernen (>15.000)) is de bevolking gegroeid met 2,7%. De ontwikkeling in Zuidoost Fryslân laat een vergelijkbaar beeld zien als in de gehele provincie. Wel is de krimp in de kleinste dorpen in Zuidoost Fryslân van -3,5% nog iets sterker dan Fryslân -2,8%.

// Bevolkingsgroei/-afname naar omvang dorp/stad in Zuidoost Fryslân, 2007-2017

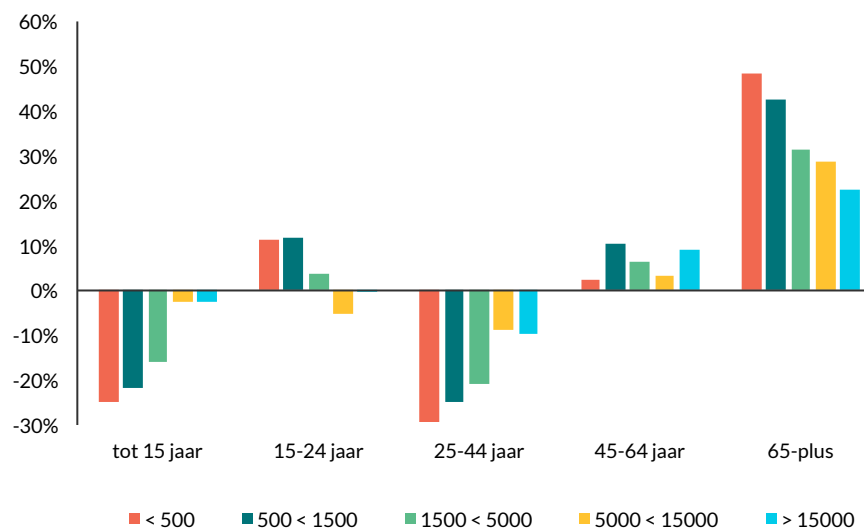

Bron: CBS, provincie Fryslân, bewerking FSP

MINDER KINDEREN, MEER SENIOREN IN DORPEN

Tussen 2007 en 2017 is vooral in dorpen het aantal kinderen tot 15 jaar gedaald, evenals de leeftijdscategorie 25-44 jaar. Het lijkt erop dat vooral het aantal gezinnen met kinderen afneemt in de dorpen. Hoe kleiner de plaats, hoe groter de afname. Er is sprake van ontgroening. Voor 65-plussers geldt het omgekeerde: hoe kleiner de plaats, hoe groter de toename. Dit noemen we vergrijzing. In de kleinste dorpen is het aantal senioren zelfs met ruim de helft toegenomen. Ook hier geeft Zuidoost Fryslân vrijwel hetzelfde beeld als geheel Fryslân.

// Percentuele groei/krimp in Zuidoost Fryslân naar leeftijdscategorie en omvang woonplaats, 2007-2017

Bron: CBS, provincie Fryslân, bewerking FSP

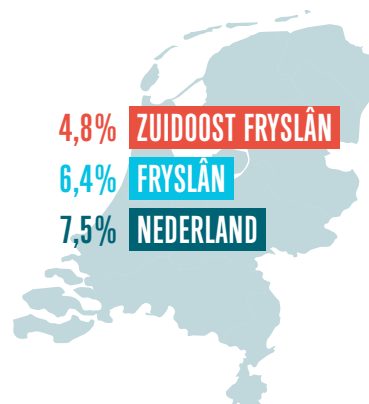

HANDEL EN GEZONDHEIDSZORG MEESTE BANEN

De sectoren handel & reparatie en gezondheids- en welzijnszorg zijn de grootste sectoren qua aantal banen in Zuidoost Fryslân. Hier is een verschil te zien tussen stedelijke gemeenten (Heerenveen en Smallingerland) en plattelandsgemeenten (Oost- en Weststellingwerf en Opsterland). Zo zijn de sectoren 'landbouw' en 'handel en reparatie' groter in de plattelandsgemeenten dan in de stedelijke gemeenten. De sectoren 'zakelijke dienstverlening' en 'industrie' zijn daarentegen groter in de stedelijke gemeenten.

// Werkgelegenheid in toerisme

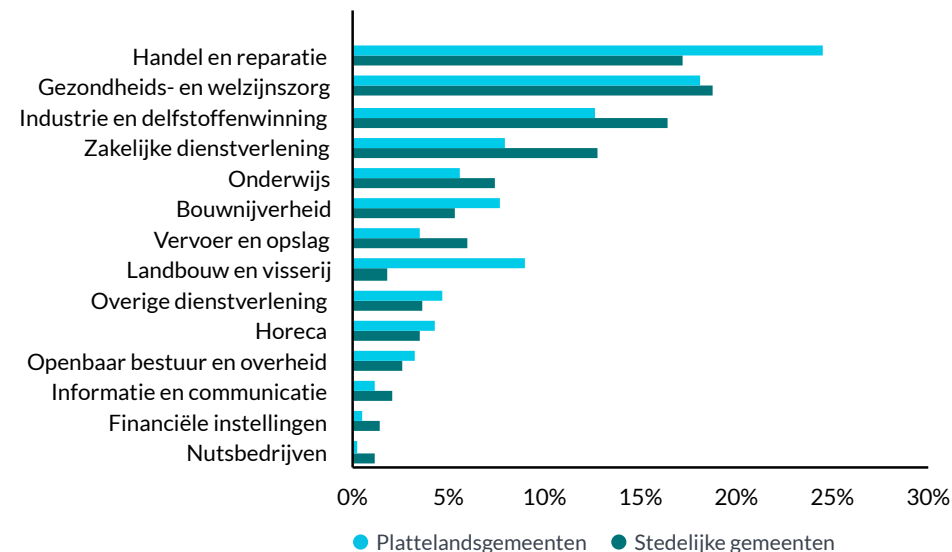
**MINDER
WERKGELEGENHEID
IN TOERISME DAN
PROVINCIAAL EN
LANDELIJK**

GEMIDDELD LAGERE OPLEIDING

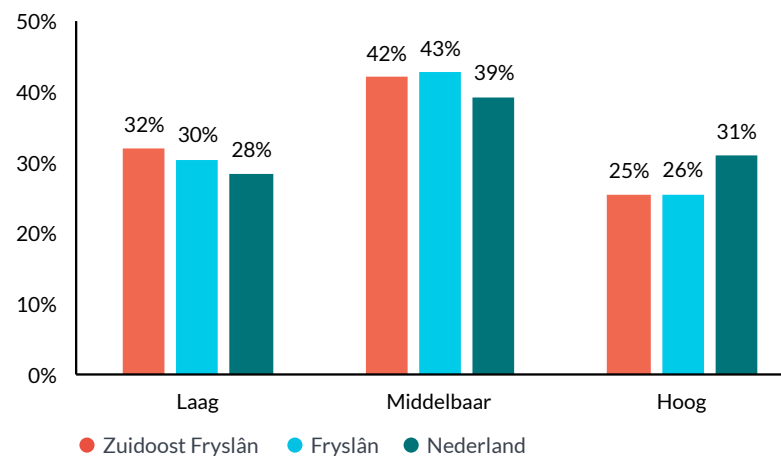
In Zuidoost Fryslân zijn er meer inwoners met een lage en middelbare opleiding dan in Fryslân en Nederland. Het aandeel inwoners met een hoog opleidingsniveau is in Zuidoost Fryslân lager.

// Aandeel banen per sector, verdeeld in plattelandsgemeenten en stedelijke gemeenten in Zuidoost Fryslân, 2018

Bron: Provincie Fryslân, bewerking FSP

// Opleidingsniveau in Zuidoost Fryslân, Fryslân en Nederland (bevolking 15-75 jaar), 2018

Bron: CBS, bewerking FSP

GEMIDDELD LAGER INKOMEN

Het gemiddeld besteedbaar huishoudinkomen in Zuidoost Fryslân is in 2017 27.100 euro. Dit is lager dan het gemiddelde huishoudinkomen in Nederland (29.400 euro), maar vrijwel gelijk aan het gemiddelde huishoudinkomen in Fryslân (27.000 euro).

Van de huishoudens in Zuidoost Fryslân - en ook in Fryslân en Nederland - heeft 8 procent een inkomen onder de lage-inkomensgrens. Ruim 3 procent van de huishoudens (Zuidoost Fryslân en Nederland) leeft vier jaar of langer in armoede.

€27.100

Gemiddeld
besteedbaar inkomen
in **Zuidoost Fryslân**

€27.000

Gemiddeld
besteedbaar inkomen
in **Fryslân**

€29.400

Gemiddeld
besteedbaar inkomen
in **Nederland**

IETS LAGERE ARBEIDSDEELNAME

Het werkloosheidspercentage in Zuidoost Fryslân was lange tijd hoger dan landelijk, maar is in 2018 gelijk aan Nederland en ligt lager dan het percentage in Fryslân. De netto arbeidsparticipatie (het aandeel van de werkzame beroepsbevolking in de bevolking) is in Zuidoost Fryslân iets lager dan in Nederland, en vergelijkbaar met Fryslân. Het aandeel huishoudens met een bijstandsuitkering is in Zuidoost Fryslân ongeveer net zo hoog als in Nederland, maar ligt lager dan gemiddeld in Fryslân.

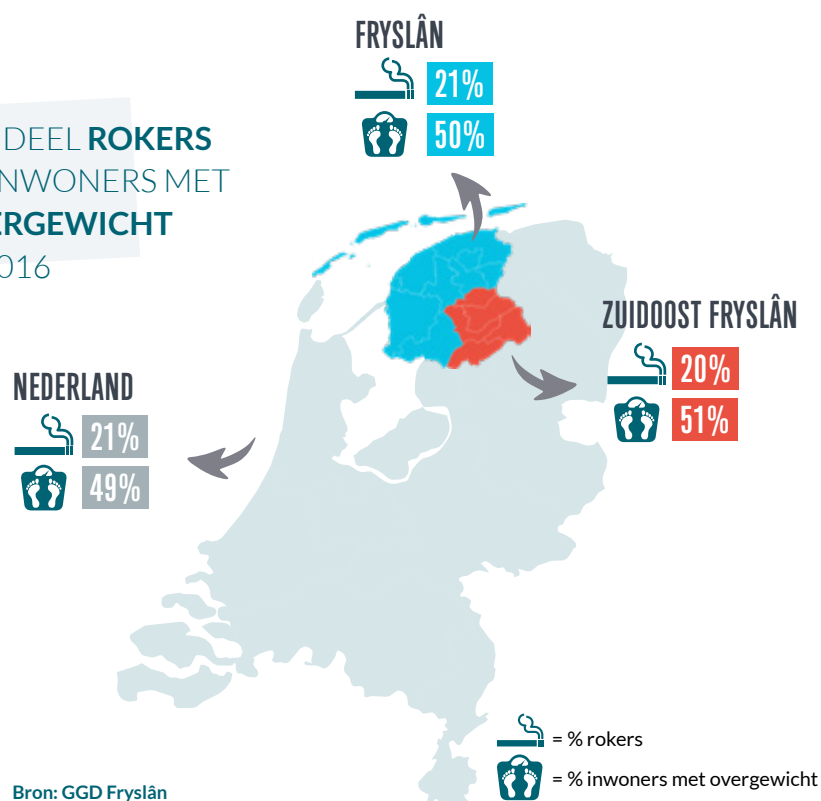
2018	ZUIDOOST FRYSLÂN	FRYSLÂN	NEDERLAND
Werkloosheid	3,8%	4,2%	3,8%
Netto arbeidsparticipatie	67,1%	67,0%	67,8%
% huishoudens met bijstandsuitkering	5,7%	6,2%	5,5%

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

GEZONDHEID EN ZORG

Inwoners van Zuidoost Fryslân roken iets minder vaak dan gemiddeld in Fryslân en Nederland, Zij hebben wel iets vaker overgewicht.

AANDEEL ROKERS EN INWONERS MET OVERGEWICHT IN 2016

De kosten per verzekerde voor de Zorgverzekeringswet en de Wet langdurige zorg zijn in Zuidoost Fryslân hoger dan in Fryslân en Nederland. Vooral voor de Wet langdurige zorg zijn de kosten per verzekerde duidelijk hoger in Zuidoost Fryslân.

Kosten per verzekerde

2017	ZUIDOOST FRYSLÂN	FRYSLÂN	NEDERLAND
Zorgverzekeringswet	€ 2.585	€ 2.535	€ 2.490
Wet langdurige zorg	€ 1.618	€ 1.285	€ 1.124

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

SOCIALE SAMENHANG

Inwoners van Zuidoost Fryslân zijn even vaak mantelzorger dan provinciaal en landelijk, en gemiddeld iets minder vaak eenzaam.

2016	ZUIDOOST FRYSLÂN	FRYSLÂN	NEDERLAND
Mantelzorger	14%	14%	14%
Eenzaamheid	41%	42%	43%

Bron: GGD Fryslân

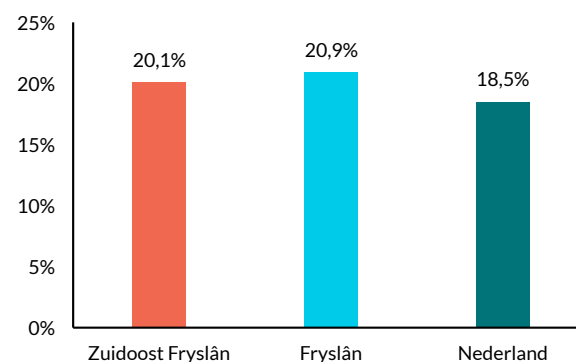

MEER HUISHOUDENS MET VOORZIENING IN SOCIAAL DOMEIN

Huishoudens kunnen specialistische ondersteuning – een voorziening – ontvangen in het kader van de Jeugdwet, Participatiewet of Wmo. In Zuidoost Fryslân ontvangen iets meer huishoudens een voorziening in het sociaal domein dan landelijk, maar dit percentage ligt iets lager dan in Fryslân.

// Percentage huishoudens met een voorziening in sociaal domein (t.o.v. totaal aantal huishoudens), 2018

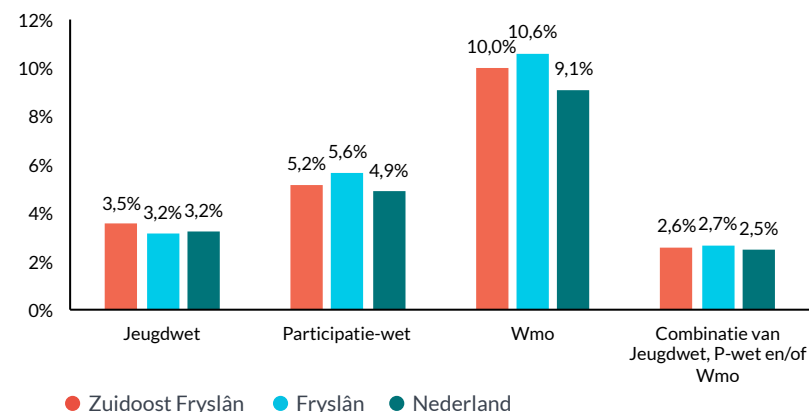

Bron: CBS – Monitor Sociaal Domein, bewerking FSP

IETS HOGER GEBRUIK JEUGD-VOORZIENING

Als we kijken van welke voorziening huishoudens gebruik maken, valt op dat het gebruik van een Jeugd-voorziening in Zuidoost Fryslân iets hoger is dan provinciaal en landelijk. Het gebruik van de Participatie-wet en de Wmo is in Zuidoost Fryslân iets lager dan provinciaal, maar hoger dan landelijk.

// Percentage huishoudens met een voorziening in sociaal domein naar type voorziening, 2018

Bron: CBS – Monitor Sociaal Domein, bewerking FSP

RELATIEF VEEL KOOPWONINGEN IN ZUIDOOST FRYSLÂN

Zuidoost Fryslân heeft een hoog aandeel koopwoningen: 62 procent, terwijl dit provinciaal 61 procent en landelijk 57 procent is. Het grootste deel van de huurwoningen zijn sociale huurwoningen. In Zuidoost Fryslân zijn in verhouding minder particuliere huurwoningen dan in Fryslân en Nederland.

HUIZEN
GOEDKOPER
DAN LANDELIJK

€227.783

Gemiddeld
verkoop prijs woning
in 2018
in **Zuidoost Fryslân**

€216.116

Gemiddeld
verkoop prijs woning
in 2018
in **Fryslân**

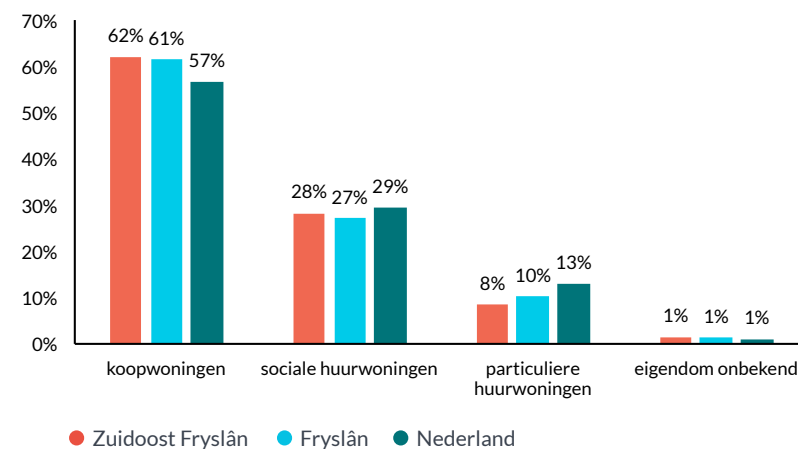
€287.267

Gemiddeld
verkoop prijs woning
in 2018
in **Nederland**

LAGERE WOONLASTEN DAN LANDELIJK

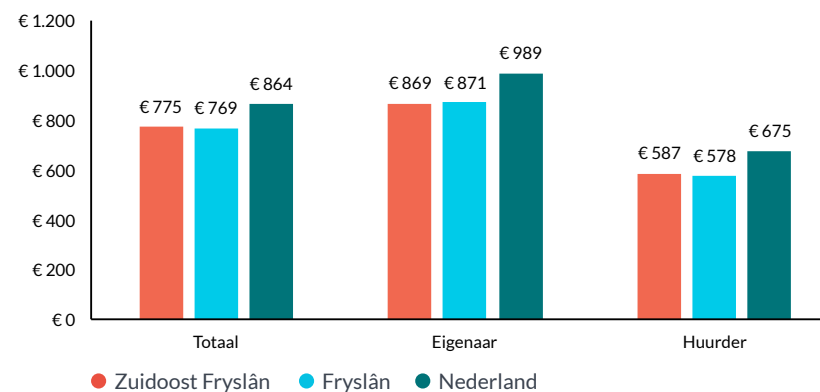
De woonlasten in Zuidoost Fryslân zijn gemiddeld lager dan landelijk. Zowel woningeigenaren als huurders zijn goedkoper uit in vergelijking met Nederland. De woonlasten in Zuidoost Fryslân zijn gemiddeld iets hoger dan op provinciaal niveau. Door de gemiddeld lagere inkomens zijn de woonlasten als aandeel van het inkomen echter nagenoeg net zo hoog als landelijk en provinciaal: 29% voor een eigenaar, 38% voor een huurder.

// Woningvoorraad naar eigendom in Zuidoost Fryslân, Fryslân en Nederland, 2018

Bron: CBS, bewerking FSP

// Woonlasten per maand in Zuidoost Fryslân, Fryslân en Nederland, 2018

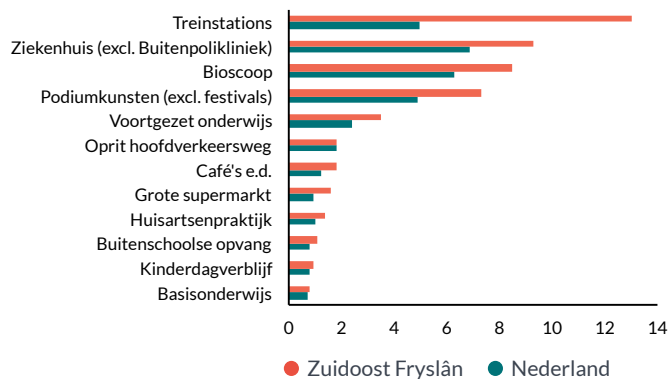
Bron: CBS, bewerking FSP

GROTERE AFSTAND TOT VOORZIENINGEN

In Zuidoost Fryslân is de gemiddelde afstand tot voorzieningen vaak groter dan in de rest van het land. Dit hangt samen met het plattelandskarakter van de regio.

// Gemiddelde afstand tot voorzieningen (in kilometers) in Zuidoost Fryslân en Nederland, 2017

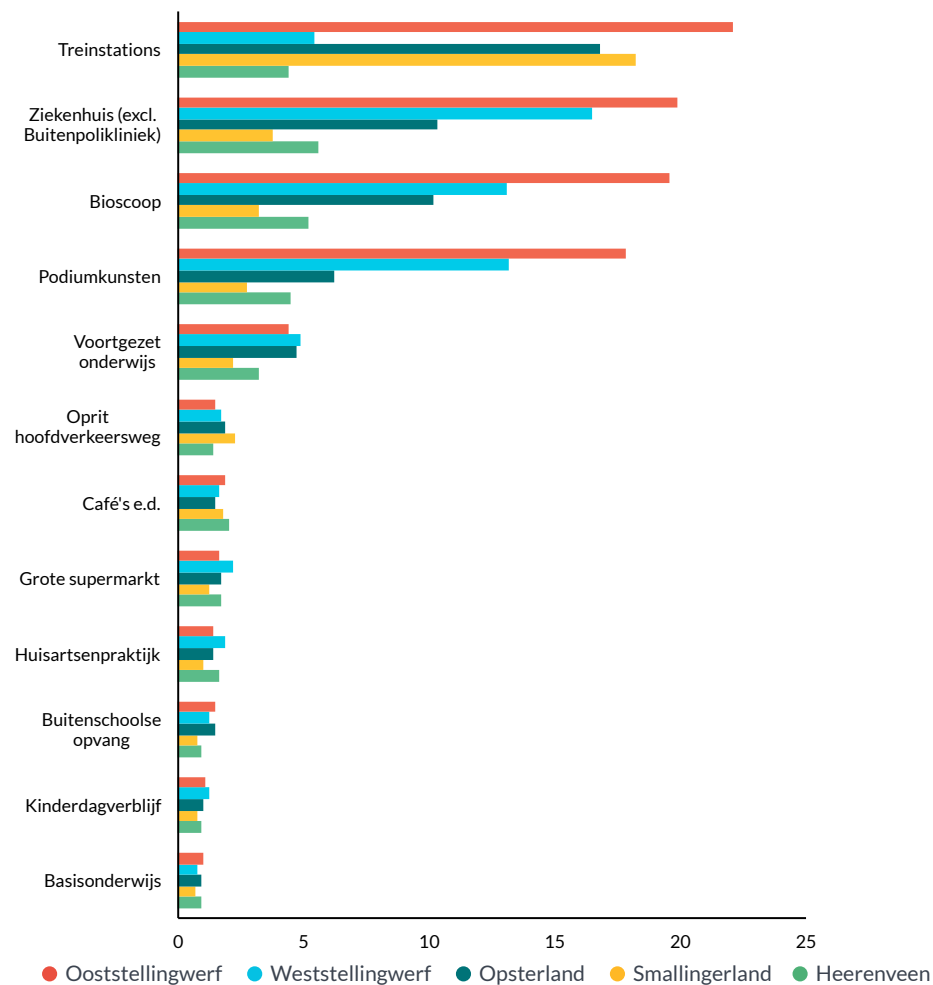

Bron: CBS, bewerking FSP

VERSCHILLEN TUSSEN GEMEENTEN

Tussen de gemeenten in Zuidoost Fryslân zijn er verschillen. In de vergelijking tussen plattelandsgemeenten (Oost- en Weststellingwerf, Opsterland) en de meer stedelijke gemeenten (Smallingerland en Heerenveen) valt op dat voor de meer regionale voorzieningen (ziekenhuis, bioscoop, podiumkunsten) de plattelandsgemeenten een aanzienlijk langere afstand hebben tot de meeste voorzieningen dan de stedelijke gemeenten. Vooral in de gemeente Ooststellingwerf is de afstand tot regionale voorzieningen groot.

// Gemiddelde afstand tot voorzieningen (in kilometers) in Zuidoost Fryslân en Nederland, 2017

Bron: CBS, bewerking FSP

BRONNEN

Centraal Bureau voor de Statistiek. (diverse jaren). CBS/StatLine. <https://opendata.cbs.nl/statline/>
FSP. (2019). Leven in Fryslân. Leeuwarden: Fries Sociaal Planbureau. <https://www.fsp.nl/leveninfryslan>
GGD, RIVM, CBS (2016). Gezondheidsmonitor; bevolking 19 jaar of ouder. <https://opendata.cbs.nl/statline/>
Provincie Fryslân. (diverse jaren). Databank Fryslân in Cijfers. <https://www.friesland.databank.nl>
VNG. (2019). Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein. <https://www.waarstaattjegemeente.nl>

COLOFON

Leven in Zuidoost Fryslân is een uitgave van het Fries Sociaal Planbureau, oktober 2019

Auteur

Wilma de Vries

Met dank aan

Job van Koningsveld, Dirk Blom en Sibilla Hoekstra

Vormgeving

Jongens van de Jong

Eindredactie

Annet Koopmans

Fries Sociaal Planbureau
(058) 234 85 00
info@fsp.nl
www.fsp.nl